

EKSPERTI POBI- JAJO HOOVER- JEVE IZJAVE

Krivo industrijsko depresijo
za zmanjšanje nakupovalne
moči ameriškega ljudstva

Chicago, (F. P.) — Ze drugi v teku enega meseca so eksperti v službi zveznega poljedelskega departamenta, ki proučujejo ameriške trge, s svojimi izjavami pobili napovedi predsednika Hooverja, s katerimi je naznanjal povrnitev prosperitete. Prvič so eksperti pokazali na dejstvo, da ljudje ne kupujejo surovega masla v tistih količinah kot so ga pred letom dni, a koprav je cena padla za deset centov pri funtu. V bulletinu, ki ga je izdal državni urad zveznega poljedelskega departamenta, navajajo tudi zmanjšane zahteve po nekaterih drugih produktih.

"Brezposelnost situacija ne kaže nobene izboljšanja," pravi v bulletinu. "Mnoge industrije odslavljajo delavce, druge pa obratujejo s skrajšanim delovnim časom. To pomeni, da si ljudje ne morejo privoščiti potrebščin, ki jih rabijo."

"Maslo se ne more priletevati med luksuz, vendar ga hišne gospodinjne ne kupujejo v tisti meri kot pred enim letom. To pomeni, da so bile gospodinjne prilajane odreči se maslu, ker ni majo radi industrijske depresije potrebnega denarja za nabavo. Poraba sladoleza se je tudi zmanjšala radi brezposelnosti."

Taka je situacija in Hooverjev propagandistični departament bi moral iti takoj na delo, ako hoče preprečiti, da ne bodo eksperti zveznega poljedelskega departamenta napravili iz predsednika lažnika in potvarjalca dejstev, pravi publicistični agentje.

Trgovska depresija je splošna

Splošno nazadovanje v vseh
industrijah

Washington, D. C.—(FP) — Poročilo Juliusa Barnes, predsednika National Business Survey konference, vsebuje izjavo, da so trgovske razmere zelo nepovoljne in to ne samo v Združenih državah, temveč tudi v ostalih industrijskih deželah. Delavnost raznih industrij v Združenih državah stalno pada. Delavnost stavbinske industrije je nazadovala skoro za 50%. Delavnost v ostalih industrijah je nazadovala od 10% do 20% in brezposelnost je veliko večja kot v istem razdobju lanskega leta. Produkcija motornih vozil je 30% nižja kot v maju 1929 in izvoz motornih vozil je padel za 46%. Produkcija v bombazni industriji je 19% nižja kot v maju 1929, v oblacični industriji je padla produkcija 28% in v pleteninarški od 15 do 20 odstotkov.

Industrijska in trgovska depresija v drugih industrijskih deželah ni nič manjša. Brezposelnost v Angliji narašča, uvoz in izvoz pa stalno pada. V Nemčiji se tudi ne morejo pohvaliti. Brezposelnost je velika in splošna stagnacija se nadaljuje. Iz Italije prihajajo poročila, ki javljajo, da je zastoj v trgovini in industriji splošen, denarja manjka in brezposelnost narašča. V ostalih evropskih deželah tudi vlada večji ali manjši zastoj v industriji in trgovini.

Na Filipinih razmaja kolera
Manila, 7. jul.—Zdravstvene oblasti poročajo, da se je bolezen kolere zelo razpasla in da je od 20. junija do danes zahtevala 221 človeških življenj.

Prohibična propaganda v šolah

Washington, D. C., 7. jul.—Protislusnaka liga ima v načrtu, da razvije svojo propagando v javnih in višjih šolah, cerkvah in v drugih institucijah. V to svrhu je določila poseben sklad v vsoti \$15,000,000. Stvar je prišla na dan sedaj, ko je senatni komitej, ki je preiskoval aktivnosti lige, dobil v svojo posest zadevne dokumente.

Propaganda, ki jo namerjajo uvesti voditelji Protislusnake lige, je silna om, katero je vodil trust elektrike, ki je imel več profesorjev in urednikov časopisov na svoji plačilni listi.

Ameriška družba za- prla rudnike Mehiki

Dvajset tisoč delavcev izgubilo
delo

Mexico City, 7. jul.—Vladni industrijski departament je pristal na zahtevo, da se ustavi obratovanje v bakrenih in drugih rudnikih, ki jih operira ameriška družba Mazapiti Copper Co. Kompanija je imela v službi več kot dvajset tisoč delavcev, ki bodo sedaj izgubili delo. Akcija družbe je najhujši udarec, ki je bil zadan rudniški industriji v Mehiki v prešlih desetih letih.

Radi tega odloka bo stavljen tudi obrat na Zacatecas-Coahuila železnici, ki jo lastuje omejena družba.

Kompanija je bazirala svojo petico za ustavitev obrata na izjavi, da ji podjetje ni prinašalo dobička in da je izgubila veliko vsote denarja, ko je padla cena bakru. Dali bo družba obnovila obrat v bližnji bodočnosti, ni znano.

Železniška bratovščina proti združenju

Zadevni predlog je bil poražen
na konvenciji železniških strojevodij

Cleveland, O.—(F. P.) — Združenje bratovčin železniških strojnikov in kurjačev se ne bo postalo dejstvo v prihodnjih par letih, kot je razvidno iz akcije delegatov na konvenciji železniških strojevodij, ki se vrši v tem mestu. Tukajšnji dnevniki so o tem pisali, kot bi bila zadeva združenja rešena, a so se motili. Porazen je bil tudi predlog, da se jurisdikcija bratovščine strojevodij raztegne na železniške kurjače. Predlog je naletel na veliko opozicijo, ki so jo vodili pristajali predsednika bratovščine, Johnstona.

Uradniki bratovščine se bodo v bodoče volili na vsaka tri leta. Tako določa nova konstitucija, ki so jo sprejeli delegati. Nova določba ne velja za predsednika Johnstona in par uradnikov v glavnem stanu bratovščine, ki so bili izvoljeni za dobo šestih let na konvenciji, ki se je vršila l. 1927. Delegatje so sprejeli tudi določbo, da se uradniki glasila bratovščine "Locomotive Engineers Journal" v bodoče izvoli, ne pa imenuje, kot se je to vršilo dosedaj.

Zanimiva je bila razprava o predlogu, da se konvencije bratovščine vrše meseca maja, namesto v juniju, kjer je tedaj hladnejše vreme. Proti predlogu so nastopili delegatje iz južnih držav, ki so izjavili, da ne marajo priti v severne države v mesecu maju, da bi tam "zmrazovali".

IZGREDI V PORE- NJU VZNEMIRJA- JO FRANCOZE

Francosko časopisje zahteva, da
Nemčija prepove demonstracije. Liga narodov v skrbeh

Pariz, 7. jul.—Senca starih vojnih sovražnosti je padla na zapadno Evropo in povzročila diplomatske potežke, kakršnih še ni bilo v zadnjih par letih. Navzlic prijateljskim izjavam, ki sta jih podala francoski zunanji minister Briand in nemški poslanik v Franciji Hoesch, da razžene temne oblake, ki se jih povzročile represalije nemških fašistov napram državljanom v Porenju, ki so osumljeni francoskih simpatij, obstoje mnenje, da je situacija resna.

Skoro vse francosko časopisje, radikalno in konservativno, prinaša članke, s katerimi oboja izgrede, ki so nastali po umiku francoskih čet iz okupiranega ozemlja. Ekstremni nacionalisti se togote nad nemškimi fašisti, ki so zagrozili s teroristično akcijo proti separatistom in se se spravili celo nad ženske, ki so pokazale prijateljstvo napram francoskim vojakom. Ljubice francoskih vojakov so izpostavljene zaničevanju in grozi se jim celo s telesnimi poškodbami. Ako se bo začelo s represalijami, je pričakovati resnih posledic.

Da je situacija resna, je razvidno tudi iz izjave francoskega justičnega ministra Raoula Pereta, ki jo je podal pred vojnimi veterani in v kateri jih je opomnil, da so izgrede v Porenju jasni dokazi, da se sovražstvo in strasti iz vojne še niso polegale. "Po dvanajstih letih," je dejal Peret, "vidimo, da razorožitev še ni popolna. Naša glavna dolžnost je torej, da smo pripravljene na vse, da zasiguramo našo varnost in da zavarujemo naše meje."

"Le Temps" v poluradnem uradniškem članku prizna, da fašisti ne reprezentirajo nemškega ljudstva kot celote, toda odgovor je za njihova dejanja, in ako nemška vlada v resnici želi, da se ohrani prijateljsko razmerje, tedaj mora potlačiti reakcijske elemente.

Ženeva, 7. jul.—Nesoglasje, ki je nastalo med Francijo in Nemčijo, dela velike skrbi diplomatskim krogom, ki zastopajo razne narode v Ligi narodov. Sicer nihče ne govori o možnosti vojne, toda boja se aličnih dogodkov kot so se pripetili, ko je Gabriel d'Annunzio zasegel Reko, ako bodo skušali fašisti ovreči obstoječi režim v Nici in Tunisu. Francoska vlada je pripravljena na vse in se v to svrhu pridno oborožuje.

Konstrukcija Boulder jez

Washington, D. C.—Senat je še dni odlašoval za prvo apropiacijo \$10,660,000 za konstrukcijska dela Boulder jez v reki Colorado. Proti apropiaciji sta nastopila senatorja Ashurst in Hayden, ki sta v dolgih govorih pobijala akcijo. Dr. Elwood Mead, direktor reklamacijskega biroja, bo načeloval odobro, ki bo vodil konstrukcijska dela, ki bodo pričela v prihodnjem mesecu.

Toča uničila vinski pridelok v Franciji

Pariz, 7. jul.—Silne nevihte, ki so razarjale po vsej Franciji, so napravile velikanako škodo vinogradnikom v pokrajini Bordeaux. Toča je domalega uničila grozdje, iz katerega delajo slovita bela vina. Nevihte, spremljane s padanjem toče, so bile najhujše od vseh, ki so se pripetile v zadnjih letih. Škoda se cenj na več milijonov dolarjev.

Napredek delavske zadruga

Ustanovili so jo finski socialisti
pred petnajstimi leti

Fitchburg, Mass.—(F. P.) — To mestoce s 40,000 prebivalci, ki je naslonjeno na vznožje Belega gorovja, ni ušlo poplavi industrijske depresije in trpi radi brezposelnosti kot vsa druga novoangelska mesta. To pokazuje tudi cenzusna statistika, ki zaznamuje padec števila prebivalstva za par tisoč od zadnjega ljudskega štetja.

Veliki oglaševalni plakati zunaj mesta pripovedujejo potniku o ugodnih industrijskih prilikah, ki pa ne omamijo nobenega, da bi se jih poslužil. Dejstvo namreč je, da velike papirnice in druge tovarne večinoma počivajo. Prejšnjega leta so uposlovali od sedem do deset tisoč delavcev, danes jih dela le okrog dva tisoč. Nad tristo delavskih družin je odvisno od podpore dobroteljskih organizacij. Medse najbolj izurjenih delavcev so od 50 do 75 centov na uro, dočim navadni delavec prejema le od 25 do 35 centov.

Kot običajno v drugih mestih, so edino stavbni delavci organizirani in pa malo število tiskarskih delavcev, ki so uposleni pri finem dnevniku "Railvaaja, ki je glasilo delavske zadruga. Povsod drugod je odprta delavnica.

Delavska zadruga, ki so jo ustanovili finski socialisti, prikazuje lep vzgled zadrugskega gibanja. Zgrajena je bila na podlagi, ki so jo položili ročdaleki tkalci in v prejšnjem letu je imela prometa \$370,000. V poslovanju silijo uspešnim zadržam, ki so bile ustanovljene v Evropi.

Zadruga lastuje štiri grocerijske prodajalne in mesnice, pekarno, trgovino z obleko in čevlji ter veliko mlekarno. Vsa posloplja, v katerih so trgovine, so last zadruga. Za razvažanje blaga potrebuje devet velikih trukov.

K. E. Grandhal je glavni upravitelj že dolgo vrsto let in je videl rast zadruga od njenega početka. Velic industrijski depresiji, je prodaja blaga v prejšnjem letu narasla za \$50,000 in prvi meseci tekočega leta prikazujejo, da bo porast še večji v l. 1930. Zadrugniki že zadnjih pet let prejemaajo od 3 do 4 odstotke na dividende poleg 5% obresti na denar, ki so ga vložili v podjetje.

Pred dvema letoma je nek večerizna kompanija odprla par svojih prodajalnic z namenom, da bo odvzela zadrugi njene odjemalce. Načrt se ji ni posrečil in po par mesecih jih je morala zapreti, ker niso prinašale profitov.

Smrt magnata spominja na pre- ganjanje delavcev

San Francisco, Cal.—Tukaj je umrl Jonathan H. Durst, milijonar in lastnik obsežnih hmeljskih nasadov v Wheatlandu, Cal. Leta 1913 so se delavci na njegovih poljih uprli in zastavkali vsled nezdravih razmer in tekem te stavke so bili ubiti štiri delavci, voditelja stavkarjev Richard Suhr in Blackie Ford pa obsojena na dolgoletni zapor, dasiravno sta bila popolnoma nedolžna, ker sta bila ob času spopada med delavci in policijo odsotna. Tej stavki je sledilo preganjanje radikalnih elementov v Californiji in nekaj let pozneje notorični zakon proti kriminalnemu sindikalizmu. Ford in Suhr sta že na prostem.

Sneg v Argentini

Buenos Aires, Argentina, 7. jul.—Večje število distriktov v zapadnem in južnem delu Argentine je izoliranih radi velikega snega, ki je padel v zadnjih dneh. Mrzli val, ki je spremljal snežno nevihto, je dosegel celo Buenos Aires, kar je nekaj izrednega v tem času.

SOVJETI GRADI- JO NOVO JE- KLARNO

Nova jeklarja, ki se gradi pod
nadzorstvom ameriških inženirjev, bo proizvajala letno
milijon ton jekla

Washington, D. C.—(FP) — Sovjetska vlada je začela z gradnjo velike jeklarne v Kuzneškem bazinu v Sibiriji, katere bo proizvajala 1,000,000 ton jekla na leto. Delo bo vodila Freyn Engineering Co. iz Chicaga. Zgradba jeklarne, elektrarne in delavskega mesta bo stala \$150,000,000. Kuznec je zelo bogat na železnih rudah in na premogu, veld česar bodo stroški produkcije jekla tam nižji kot v katerikoli jeklarni v Sibiriji.

V uralskem pogorju, zapadno od Kuzneca, pa je na delu Arthur G. McKeejev konzern, ki nadzoruje zgradnjo jeklarne v Magnitogorsku, katere letna kapaciteta bo znašala 2,500,000 ton. Ampak to še daleč ne bo moglo pokriti zahtev po železu in jeklu v Sovjetski uniji, ki bo leta 1933 potrebovala blizu 15,000,000 ton jekla in železa. Jeklarja v Kuznecu bo začela obratovati v jeseni leta 1932. Delavsko mesto, katero se gradi obnem s jeklarjo, bo imelo prostora za 80,000 delavcev. Stanovanja v tem mestu bodo zgrajena po najmodernejšem načinu.

Kitajsko vojaštvo prema- ga rebo

Vstaji so pobegnili v gorovje v
okolici Kwangtja

Sangaj, 7. jul.—Vladno vojaštvo je večeraj izvajalo novo zmago nad vstaji, kot se glasi poročilo iz Henčova. V vroči bitki, ki je trajala pet dni v južnem delu province Honan, so nacionalistične čete porazile vstaje in reducirale njihovo armado, ki je štela 25,000 mož, na 10,000. Vstaji, kolikor jih ni bilo ujetih ali ubitih, so se umaknili v hribe v okolici Kwangtja. Poročilo nadalje pravi, da imajo tudi vstajne čete velike izgube.

Cete vstajev in banditov se sedaj zbirajo v severnem delu province Honan, kjer se pričakuje usodna bitka, ki bo odločila usodo Kitajce.

Pogled s zrača na trgovski del mesta New York, imenovan Manhattan. Nebotičniki stijo po vsej strani črtov nad srednje visokimi poslopji. V spodnji je Chrysler Building, najvišje poslopje na svetu, čigar stolp je sličen v futurističnem slogu.

Zrtve 4. julija

Washington, D. C., 7. jul.—Statistika o nesrečah, ki so se pripetile v zvezi s proslavami praznika Neodvianosti, prikazuje, da je bilo na ta dan ubitih 106 oseb, večinoma otrok, v raznih ameriških mestih, na stotine pa je bilo ranjenih. Največ nesreč se je pripetilo v New Yorku in v Chicagu. Druge nesreče v zvezi s proslavo 4. julija: 112 oseb je utonilo in 95 je bilo ubitih v avtomobilskih kolizijah. V raznih drugih nesrečah je bilo ubitih 13 oseb.

Plemenski izgrede v državi Alabami

Štirje zamorci in dva belopolta
ubiti

Emelle, Ala., 7. jul.—Včeraj sta bila nadaljna dva zamorca ubita po oboroženi straži, ki sleduje morilec dveh belopoltnih farmarjev, ki sta bila ustreljena v izgredu, ki so nastali med zamorci in belopolci prošli petek. Takrat sta bila ubita dva zamorca; skupno število žrtev plemenskega sovražstva je naraslo na šest.

Dva zamorca, ki sta bila ustreljena večeraj zjutraj, sta James Eyer in neki neznani črnc, ki ga je oborožena straža zasledila v bližini železniške postaje. Prej so bili ubiti Grover Boyd in Charles Marre, belopoltna farmarja, ter John Robertson in njegov sin Tom, zamorca.

Governor Bibb Graves je poslal vojaške čete, da potlačijo izgrede, kar se je bati še večjih izgub človeških življenj radi sovražstva, ki je nastalo v zvezi s umori med zamorci in belopolci.

Stavbniški delavci se borijo za
menšno svibanje

Denver, Colo.—Tukajšnja lokalna unija stavbniških delavcev al zelo prizadeva, da si zagotovi kontrolo nad delom pri gradnji novega federalnega poslopja in pri tem jo podpira tukajšnji Building Trades Council. Več kontraktorjev je že podpisalo dogovor s unijo, proti ostalim pa unija ne more podvzeti drastičnih korakov, ki bi jih v to prisilili, ker ji nepovoljne razmere vežejo roke. Mnogo delavcev dela za 50 centov na uro, nekateri podjetniki pa so znižali plače celo na 40 centov.

S KONFERENCE PLETENINAR- SKE UNIJE

Organizator Hoffman poroča,
da so razmere v manjših to-
varnah v Penni slabše kot na
jugu. Konvencija sprejela re-
solucijo, ki zahteva deporta-
cijo stavkolomca

Philadelphia, Pa.—(FP) — Pleteninarke tovarne v manjših mestih v Pennsylvaniji plačujejo manjše mese in so bolj nevarne s ozirom na unijske standarde kakor pa neujske tovarne v Severni Karolini in v Tennesseeju, je izjavil Alfred Hoffman, organizator pleteninarke federacije, na konvenciji federacije v Philadelphiji. Tovarnarji s seveda so bolj izrazito protiunjski kakor pa tovarnarji v južnih državah. Tovarne v Marionu, Gastonju in Elizabethtonu, kjer so se vršili veliki in hudi protiunjski boji, so last magnatov s severa, ki na vsak način hočejo zatreti delavsko gibanje na ameriškem jugu.

Dr. Paul Abelson, posredovalec v pleteninarški industriji, je dejal, da verjame, da se je arbitracijska ideja ukoreninila v tej industriji, dasiravno je stara komaj eno leto. Pravi, da je zelo razveseljujoče dejstvo, da ni nobene izmed družb, katere so podpisale arbitracijski dogovor, prelomila določb dogovora, dasiravno vlada v industriji velik zastoj.

Konvencija je tudi sprejela resolucijo, ki zahteva deportacijo Edwarda Singherja iz Quebeca, ki je bil po politični stališču in je bil uposlen pri Kraemerjevi družbi v Nazarethu, Pa. Resolucija navaja, da je prišel Singher v Združene države neopostavljeno potem in protistira, da bi se mu dovolilo zapustiti deželo prostovoljno, kar bi pomenilo, da bi se lahko vrnil nazaj pod kvoto. Singherjeva deportacija je v rokah tajnika delavskega departamenta Davisa.

Carina v Italiji udarila ameriške magnate

Ford in General Motors bosta
zaprla svoje tovarne

Rim, 7. jul.—Viška carina na avtomobile, ki pomeni prepoved uvoza avtomobilov iz drugih držav, bo ustavila tudi obrat v delavnicah incesmakihi tvrdki, ki jih imajo v Italiji. Med temi so delavnice, ki jih lastujeta Ford in General Motors kompanija v raznih italijanskih mestih. Ford ima svoje delavnice v Trstu in v nekaterih drugih mestih, kjer sestavljajo avte iz kosov, ki prihajajo iz Amerike. Ker je carina na avtne pritlik na po novem carinskem zakonu zelo visoka, se uvoz ne bo več izplačeval in vse ameriške avtne družbe bodo ustavile obrat.

Kot poroča "Il Sole," glasilo italijanskih finančnikov v Milanu, je novi carinski zakon odgovor na sličen zakon, ki je bil sprejet v Ameriki.

Kolizija parnikov na Jadran- skem morju

Zara, 7. jul.—Pet oseb je utonilo, 17 drugih pa je bilo ranjenih, ko je jugoslovanski parnik "Karadfordjevič" trčil s italijansko motorno ladjo "Francesco Morosini" v bližini Pisanane. Na parniku "Karadfordjevič" se je nahajalo 400 oseb, ko se je pripetila nesreča.

Mezde v avijalčni industriji

Philadelphia, Pa.—Povprečna tedenska mzda delavcev v letalski industriji je \$28 za 54 ur dela, tenaka pa \$15, kot poroča glasilo delavskih unij v Philadelphiji "Labor Review".

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodnina: na Zdravstveno dravstvo (liven Chicago) in Kanada \$5.00 na leto, \$3.00 na pol leta, \$1.50 na četrt leta; na Chicago in Cincin \$7.50 na leto, \$4.50 na pol leta; na ipso \$9.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$5.00 per year, Chicago and Cincin \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru. — Rokopisi se ne vračajo.

Advertising rates on agreement. — Manuscripts will not be returned.

Naslov na vas, kar ima stik s 10tem:

PROSVETA

2455-59 South Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Glasovi iz nasebin

Poročilo o izletu

New York. — Dne 27. junija se je na kolodvoru v Detroitu zbrala večja skupina izletnikov in naših spremljevalcev, ki so prišli jemati slovo na postajo. Veselja je bilo obilo, dokler se ni pokazal vlak, ki je pripeljal izletnike iz Chicago in srednjega zapada. Treba je bilo vzeti slovo in pri tem so marsikomu prišle solze v oči. Poslavljali so se starši od otrok in obratno, in ako v takih slučajih pride do ginjenosti, tudi ni tako nenavadnega.

Ob 3:30 popoldan je vlak zapustil postajo in po nekaj minutah vožnje smo že bili v Kanadi. Ob 7:30 smo dospeli v Niagara Falls in takoj smo se razkropili na tri strani: nekateri so šli gledat slovite slapove, drugi so šli na ogled po mestu in tretji pa v restavracije na okrepčilo. Naj omenim, da je bila na vlak prvo vrstna zabava, tudi kanadska inspekcija nas ni pri tem motila.

Ob 10:40 zvečer smo se odpravili proti Buffalu, kamor smo dospeli ob 12:15 in zopet je bilo veselje, ko se je nam pridružila druga skupina izletnikov. Med razhajanjem, katerega pa je začel dušiti spanec, smo se odpravili proti New Yorku, kamor smo prišli ob 11:45 popoldan. Zjutraj smo se ustavili za eno uro v Albany, kjer smo izstopili ter se po dolgi vožnji nekoliko sprehodili.

Naš vodnik Frank Aleš in zastopnik Cunard linije sta vrtila njuno nalogo prav dobro. Zadnji nas je v Albany slikal. To mesto, ki je prestolnica države New York, je krasno. Tu smo že videli velike parnike, ki plovejo po reki Hudson. Vožnja od Albany do New Yorka je že bolj zanimiva, ker se človeku nudi krasen razgled na gorato pokrajino dežele.

Železnica je speljana ob reki Hudson in na obeh straneh se tu in tam dvigajo navpične skale. Človek res strmi, ko ogleduje krasoto te slikovite pokrajine. Prišedši v New York, smo se s takšji prepeljali k pomolu št. 54, kjer so nam uredili vozne liste, nakar smo se ukrcali na Mauretanijsko. Vsi potniki smo hvalili SNP, ki nam je potom izletnega urada oskrbelo potovanje. — Anton Jurca.

Od zastopnika

Irwin, Pa. — Dne 27. junija sem se napotil v nasebino Imperia po mojih navadnih opravkih. Ze v prvi hiši sem izvedel, da je umrla in. J. Mihel. Sel sem jo kropit in se od nje posloviti. Spadala ni k nobenemu slovenskemu društvu. Vendar pa je bila v nasebini priljubljena, kar so pričali mnogi venci in velika udležba pri pogrebu. Ze veliko sveta sem prehodil, pa še nisem videl v svojem življenju, da bi šest sinov nosilo krsto svoje matere. Človek bi se lahko sgrudil v grob ob takem prizoru. Zalujočemu soprogu in družini moje sozajlje.

Dne 28. junija me je ga. Sikovec povabila na "ohcet" ob priliki poroke svoje hčerke. Poročena sta takoj po poroki odpotovala na "honeymoon", mi smo se pa veselo zabavali do beglega dne ob težko obloženih mizah. Da so bila srca navzočih vesela, ni treba tega posebej omenjati. Iz grl so donele pesmi, ki so napravljale veselo omizje še veselejšo. Sikovčevi imajo veliko prijateljev ne samo v Pittsburghu, nego tudi v Sharonu, Gardnu in Clevelandu.

Lepa hvala za vesele urice, navedenim pa medene čase.

Pred odhodom sem pogledal v Prosveto in videl, da se bo na Syganu vrtil shod, na katerem bo govoril Fr. Zaitz. Nisem dolgo premišljal. Hajd na alično železnico do Carnegieja od tam pa z busom na Sygan in sem prišel na veselo se pravočasno. Tam sem se seznanil z mnogimi glavnimi odborniki, med njimi tudi z Zaitzom. Priznam moram, da je Zaitz izvrsten govornik; tudi ostala dva govornika sta se dobro obnesla. Po shodu, ki ga je priredila Pennsylvanska federacija društev SNP, se je razvila zabava. Po zabavi pa me je brat Selesnik odpeljal v Bridgeville k počitku.

Anton Zidanšek.

A. Garden:

OPAZOVANJA

Od "početne" mi je ostalo le tri dni, katere sem porabil za ogled metropole. Sicer mi ni tuja, kar je menda vzrok, da sem jo šel pogledat. Na splošno je Cleveland dokaj čedno mesto, posebno predmestja so krasna. Ima pa tudi svoj slumski distrikt, kar znači, da je vlemesto. Ti distrikti so najgrša pega vsakega mesta, vendar se pa v javnejši meščani za tako malenkost ne zanimajo. Pač ni dobička v njih. Sami jih redko vidijo, ker pot v osrčje mesta se zanje itak ogne teh revnih človeških bivašč. V Clevelandu služi tem namenom Carnegie Ave. z vhoda n Lake Shore drive z zapada. Na severu je jezero, na jugu pa gradben, v katerem so tovarne, med temi jeklarne. Za "vplivne" ljudi itak ni potrebno znati, kje se nahajajo tovarne ali kako živijo nižji sloji. Zanje so glavna periodična poročila o gospodarskem stanju podjetij in koliko bodo znesle dividende.

Zadnjih par let se je osrčje (Public Square) Clevelanda jako spremenilo. Na južni strani Public Squareja so Van Sweringeni interesi, katerim načelujeta dva brata s tem imenom, zgradili kolodvor, ki stane (z dodatnimi poslopji vred) 150 milijonov dolarjev. Na osrčje mesta ponosno gleda močniti stolp nebotičnika z 52 nadstropji. V njem imata razkošno apartamentno stanovanje omenjena brata, ki sta v nekaj letih postala železniški kralja. Sta naslednika pokojnega Jamesa Goulda, ki je sebi in svoji družini pridobil s raketiranjem višje vrste ogromno premoženje. Enako sta prišla do bogastva brata Van Sweringena. Razlika je le ta, da se poslužujeta bolj rafiniranih metod pri kupitju bogastva kot se jih je posluževal Gould in njegovi sodobni bratci. Dominirata Nickel Plate, Big Four in v veliki meri Erie, Lake Erie, New York Central in druge železnice. Pred letom sta se polastila tudi clevelandskih cestnih železnic. Mestni transportni sistem bo njima v večji meri služil za razvoj velikega zemljišča (real estate) na južnovzhodni strani. Yes, Cleveland postaja vojvodina Van Sweringenov.

In slovenska metropola? Bi-

stveno se ne spreminja, le raste in se razvija v svojem temeljnom pravcu. Družabno in javno življenje je v njej dokaj različno. Njena temperatura raste in pada kot je to navada bodisi pri bolniku ali pa izredno temperamentalni osebi, pri kateri so instinkti ter impulzi močnejši kot pa pridobljena inteligenca. Posebno vulkanično je v njej postalo zadnje čase.

Citateljem Prosvete je znano, da je ves St. Clair pokonci (prej je bil parkrat v zadnjih par letih pa Collinwood). Nasebino sem našel dokaj razdvojeno, bolj je v taborih kot kdaj prej, odkar jo poznam. Razdelila se je na lastno iniciativo na "rdečkarje" in "protirdečkarje" — vsaj človek dobi ta utis, ko se pogovarja s posamezniki iz obeh skupin. Nekateri tudi pravijo, da so razdeljeni v "imajije" in "nemaniče". Spor pri narodnem domu so v večji meri povzročili "imajije" v direktoriju. Postopali so preveč nerazodno, kar pokazuje analiza faktov. Dali so to storili iz kratkovidnosti ali ker so se čutili dovolj vplivne, mi ni znano. "Nemaniči" so začeli protestirati in iz protestov je nastal upor, kar mogoče ni preveč rafinirana analiza, vendar pa drži, kar potrjujejo poznejši dogodki. In ker se ni hotela podati nobena skupina, ker se logično ni mogla v dani situaciji že radi osebne časti, je nastal boj in deljenje po skupinah.

Koliko bo ta boj koristil nasebini, bo pokazala bodočnost. Po mnenju Eppicha škoditi ne more, pač pa bi bila silna konfereca potrebna vsaj pet let. Po njegovem mnenju bi ljudje bolj pazili z ozirom na odprto mišljenje napram drug drugemu in tudi v splošnem bi se bolj dostojno obnašali radi bojazni, da na prihodnji konferenci njih nasprotnik ne "razkrinka" vse njihove slabe lastnosti in dejanja.

Boj je bil torej na jako nizkem nivoju. Ne mislim, da je metropola v tem oziru slabša kot so ostale nasebine po Ameriki. Ni. Kar daje pomisleka je to, da bi človek upravičeno pričakoval več razsodnosti, inteligence in volje do skupnega mentalnega in socialnega povzdiga od največje nasebine kot pa ga je nudil ekshibit v narodnem domu. Vem, da je vse moraliziranje v tem oziru prazna želja, ker ljudje se pač ljudje in v največjih slučajih blizu Adamu kot ne. Tu di goli predodski, ki so bazirani na kolikih lastnostih ali pomankanju iste napram ljudem v nasprotni skupini, ali proti skupini kot taki, ne bodo še izginiti. Obstojali bodo, dokler ne pride do večjega preobrata v socialni družbi.

(Konec.)

Policisti pretepli zamorca do smrti

New York, N. Y. — Alfred Levy, zamorski delegat na brezposelnosti konvenciji v Chicagu, ki je zborovala 4. julija, se je udeležil protinacionalnega zborovanja na 134. cesti v New Yorku, katero so sklicali komunisti. Policija je naglala zborovalce na 133. cesti, kjer je zborovala skupina Garveyevih pristašev, kar je dovelo do spopada med obema nasprotnima skupinama, nakar je več policajev ločilo Levyja od njegove skupine, nato pa so ga neusmiljeno pretepli. Pretepenega zamorca so prepeljali v bolnišnico v Harlemu, kjer pa je kmalu podlegel poškodbam in umrl. Pokopan bo na pokopališču v Harlemu in pogreba se nameravajo udeležiti člani komunističnih organizacij v velikem številu.

Unije pobližajo predlogo za obdavčenje inzeratov

Baton Rouge, La. — Unije tiskarjev v New Orleansu protestirajo proti nameravanemu obdavčenju časopisnih oglasov, ki ga predlagajo unijanski gibanju naklonjeni člani zakonodajne zbornice, upajoč, da bodo s tem kaznovali dnevnike v New Orleansu, ki se tiskajo v neunijanskih tiskarnah in katere podpirajo zagovorniki sistema odprtih delavnic s tem, da jih preplavljajo z dobro plačanimi oglašaji. Unije vidijo v tej predlogi nevarnost za časopise, katero se tiska v unijanskih tiskarnah in zato ji nasprotujejo.

Možnost življenja na planetu X

V molku ozvezdja, nedostopnem prostemu človeškemu očesu, so odkrili nov svet, nov planet, ki je po vsej verjetnosti kakih tisočkrat večji od naše zemlje. Planet se je nenadoma pojavil na fotografirski plošči flagstaffskega observatorija v Arizoni kot neznatna bunčica v firmamentu, kar pomeni silno razdaljo od naše zemlje.

Najodličnejši znanstveniki skušajo odkriti značaj začetka novo odkritega solčnega trabanta. Kako velik je po obsegu? Ali se bo znanosti kdaj posrečilo odkriti njegove skrivnosti z ogromnimi dalekozori, ki se pravkar gradijo?

Mogoče bo marsikateri čitatelj temu odkritju posvetil manj pomena, češ da se s tem nič ne spremeni v njegovem življenju. Za znanstvenika in raziskovalca pa je to odkritje največje važnosti, ker pomenja dogodek in razburljivo pustolovščino v njegovem življenju, posvečenem raziskavanju misterijev sveta. Novih svetov ali planetov ne odkrijejo vsak dan na tistem skrivnostnem firmamentu, ki je tako bogato posejan z milijoni zvezd in asteroidov. Pred 84 leti so odkrili planet Neptun, ko je v fantastični daljini, od našega solca oddaljen 2,739,500,000 milj, potoval skozi agetovni prostor.

Pred nekaj tedni so novi planet prvič fotografirali. Tedaj je C. W. Tombaugh, mlad asistent v Lowellovem observatoriju v Flagstaffu odkril čisto neznan točkico na razviti plošči. Odkritje ga je globoko presunilo. Zastopnikom tiska je izjavil, da mu je to odkritje povzročilo praveč "radostni šak", ker je prvi, ki mu je dano potrditi teorijo o planetu X, ki jo je bil že pred petnajstimi leti postavil ameriški profesor Lowell. Prof. Lowell je namreč obstoj tega planeta napovedal na podlagi znanstvenih računov.

Čuden slučaj je tudi dejstvo, da je obstoj tega planeta natančno pred 56 leti napovedala jasnovidka mrs. Denton. L. 1873. je oznanila v svojem delu "Duša stvari" naslednje:

"Neptuna smatramo za najoddaljenejši planet v solčnem sistemu, toda mene navdaja slutnja, da je še daleč od Neptuna v neskončni daljavi drugi planet, svet, ki je mnogo večji od naše zemlje in nad katerim ne sveti noben mesec. Ljudje na tem planetu so zelo silni angelom. Zato sem krstila ta planet z imenom "Celestia".

Celo kritično usmerjena znanost ne izključuje možnosti, da utegne biti planet Mars obložen z živimi bitji. Zakaj naj bi bilo torej izključeno življenje na planetu X?

Mogoče bivajo tam ljudje, ki dihaajo drugače kakor mi, ki imajo mnogo večjo ali manjšo telesno težo od nas, ki so znabiti ogromni velikani ali pa pritlikavci. In mogoče nam je to "angelom aličeno" ljudstvo podobno po obrazu, mogoče imajo tista bitja peroti, mogoče hrani vsako izmed teh bitij v svoji notranjosti skrivnostne vrelce svetlobe, ki mu omogočajo iskati in najti pot skozi transneptunsko temo, ako solnce ne sije nad njim?

Astronomi so po natančnih računih prišli do rezultata, da je eno leto na planetu X toliko kolikor tri sto let na naši zemlji. Kako je torej razdeljen čas na tem planetu? Ali ga kontrolirajo z osrednjim solncem, ki ga poznamo mi, ali se poslužujejo računskega sistema, ki je nedostopen našemu razumu?

Profesor Lowell, ki je določil lego novo odkritega planeta na podlagi najtežjih matematičnih računov, je pisal v svojem delu o planetu X med drugim:

"Ne varajmo se s praznimi publicami... Konservativizem je lepa beseda in prikriva nagoto nevednosti in bojazni... Celo na zemlji je človek plod naključja, ne pa rezultat najvišjega razvoja fizičnega organizma. In niti najpopolnejše živo bitje med sesalci... Sredi življenjskih pogojev na Marsu, ki se tako močno razlikujejo od naših, so se — o tem amo lahko prepričati — razvile nam neznane življenske oblike. Kakšne vrste bitja bivajo na Marsu, o tem nam ne more dati zaželenega pojasnila niti biološki razvoj."

Pravilno ravnanje z zdravili

Zdravila v tekoči obliki imejmo kolikor mogoče na hladnem! Po vsaki uporabi očistimo vrat steklenice, kajti tam se najpogreje jamajo nabirati kalčki, ki uničujejo zdravilo. Vsaka hiša bi morala imeti za primer bolezni posebno čašo, ki je razdeljena na čajne žličke, žlice in grame. Takšne čaše vidimo v vsaki lekarni.

Po zaužitju olj, n. pr. ribjega olja vzemimo kosček suhega kruha, ki takoj odvrzame zoperi okus po olju.

Praške je treba vedno pomešati z vodo in potem posrebiti tekočino do zadnje kapljice. Tablete pustimo nekaj časa v vodi, da se razpustijo. Kroglice in kapsule iz želatine pa kar običajno pogoltnemo, navadno na vodu.

Oblate namočimo v žlici vode in jih požremo. Za njimi popijemo še žličko vode. Mnogi tudi ne vedo, kako se pravilno ravna s čaji. Mehke liste in cvetje se polije z vročo vodo, in se pusti na ognjaku, da se kuha v pari. Koronike, les in skorje kakor tudi trdi listi se morajo vsaj pol ure kuhati nad zmernim ognjem.

Oblizev ne velja nalepljati naravnost na ranjeno mesto. Treba je položiti vmes kosček mela. Za vsa zdravila pa velja pravilo: čuvajmo jih, da ne pridejo v nepravne roke, kajti kar pripada enemu zdravju, je drugemu lahko v pogubo.

Moskovski kongres

Iz Moskve prihajajo dobre vesti. Petnajsti redni kongres vladajoče boljševiške stranke je složno odobril program industrializacije. V stranki so sicer frakcije, toda zedinile so se za vse važne načrte. To je dobro. Ko se je bilil kongres, so poročali iz Rige, kjer se nahaja najgrša tovarna laži na vsem svetu, da bo na kongresu ljut notranji boj, ki morda strmogoljati Stalinoovo frakcijo s krmila. Poročilo je seveda bilo pobožna želja.

Ruski boljševiki se pečajo z velikanskim eksperimentom, ki se lahko nadaljuje neovirano, dokler so med seboj složni. Zunanja sovražna sila jih ne podere zlepa, njihov največji sovražnik pa je med njimi samimi, to je notranji konflikt. Ako se ta zbuji in dobi kontrolo nad njimi, bo konec boljševiškega eksperimenta in revolucija je bila zaman.

Eksperiment bo tudi zaman, če ne bo Rusija čim prej industrializirana. Novi ekonomski in socialni red, pa naj ga imenujemo kakor hočejo, je nemogoč brez modernih industrij in znanstveno umerjenega ter urejenega življenja. To pa vzame časa in dela, dela, dela. Dokler bo Rusija vlagala svoje glavne sile v industrializacijo, je na pravem potu ne glede na to, kaj mislimo o njeni politični mašini, taktiki in metodah.

Industrijski program je dober, ker je a priori potreben. Rusija potrebuje moderni kapital, ker brez tega ni nove družbe — in moderni kapital so dobro organizirane in upravljane industrije.

Kakor poročajo iz Moskve, so se nekateri boljševiški delegati na kongresu čutili počaščene, ker je Henry Ford pohvalil sovjetski industrijski program. Ford je dobil bogato koncesijo v Rusiji, zato mora nekaj blekniti. Fordova pohvala je votla. Ruski eksperiment bo imel več respektov, če se bodo boljševiki manj zanašali na pomoč ameriških kapitalistov. Glavna napaka ruskih boljševikov je, ker se še danes bolj šolajo v sprejemanju papirnatih resolucij in v propagandi za inozemstvo kakor pa v moderni tehniki in lastnem ustvarjanju kapitala. Za boljševike bo slaba čast, če ne bodo mogli razviti in voditi svojih industrij brez ameriških kapitalistov in njihovih inženirjev.

Poslušni volilci

Čikaški volilci so zadnji teden odobrili pogodbo z novo cestnoželezniško družbo, ko je bila na referendumu. Družba ima zdaj pooblastilo od volilcev, da lahko razpolaže s cestami kakor hoče, dvigne vozino in kapitalizira svoje imetje z vodo, katere se ne manjka v Michigananskem jezeru. Magnat Insull je postal neomejeni gospodar transportacije v čikaškem mestu.

Volilci so v veliki večini pogoltnili argument družbe in njenih hlapcev, ki so za dober denar dobro brusili jezike in peresa in tiskali njeno reklamo. Argument je bil, da je zdaj konec "trajčakjskega problema" in da bo dovolj dela za brezposelne delavce, ki bodo gradili nove cestne proge, podestne predore itd. To je bila zelo privlačna slika "dobrih časov", ki zdaj pridejo. Kakor da niso nikoli prej slišali kaj takega! Dalje so blufali, da mesto potrebuje nov transportni sistem, za svetovno razstavo, ki pa ga je zmogel uresničiti edino Insull in nihče drugi. Samo on je zmogel!

Čikaški volilci radi prikrajajo na vse. Saj kimaajo že dolgo časa. Na drugi strani je bila opozicija slabo organizirana. Opozicija ni imela denarja za kampanjo. Družba ima dovolj denarja in lahko ga riskira. Saj ga dobi nazaj... Volilci bodo že plačevali — in kako!

Čevlji iz pasje kože lahko akriptljejo, laja jo pa ne...

Ce ameriški komunisti dobivajo "ordre" iz Moskve ali ne, ni tako važno. Res pa je, da ameriški kapitalisti dobe precej "ordrov" iz Moskve.

Tovarna v Rimu ne počiva. Amerika je dobila osem novih svetnikov.

Peneročeni aeroplan, ki se je v Renu, N. Y., zari v zemljo s višino 1,200 čevljev. Pilot J. Hofferman in dva potnika so ostali nepoškodovani.

Vesti iz Jugoslavije

(Poročevalski biro Prosvete v Jugoslaviji.)

Ljubljansko gledališče

Ljubljana, začetkom junija.

Drama je že zaprla svoj hram in zaključila sezono, opera pa bo še prvo polovico junija dajala predstave, nakar bo tudi zaprla svoja vrata. Obisk je v operi precej pihal: toplo je že, lepi so večeri zunaj in prijetno je telet dni na vselejmu.

Drama je zaključila sezono z dramo "Sveti plamen" pisatelja Somerset Maugham, ki jo je prevedel Ciril Debevec. Zrežiral jo je Milan Skrbinšek. Bila je to njegova edina režija v pretekli sezoni, kar ni prav, ker je Skrbinšek zmogel režiser in bi mu morali pustiti večkrat do reže. Kako natančen in vester režiser je in kako pride režira drami do bistva, nam je pokazal baš s to svojo edino letošnjo režijo. Uprizoritev je bila izdelana do podrobnosti. Tudi igralci so se potrudili in ni bilo videti izmučenosti, kakor je to tako rado ob koncu sezone.

Vsebinsko: Stelling mož se je kot letalec ponesrečil in je priklenjen na svoj bolniški voziček in posteljo. Boji se za ljubezen svoje žene, ki je ne more več ljubiti. Žena pa je mlada, jedva 28 let ima in pravico do življenja. Njej prikriva mož svoje žalosti, njeni prisotnosti je vedno dobre volje, le svoji bolniški strežnici, sestri Waylandovi zaupa svoje težave ter svoji materi, ki mnogo nočnih ur prebudi ob njegovi postelji. Brat moža spremlja Stello vedno na predstavo, vodi ja na zabave — in vzljubita se. Prikrivata to možu Mauricu, a mati ve za vse. Ne reče nič, Stella ima pravico do življenja in mladosti.

Maurice čez noč nenadno umre. Zjutraj ga najdejo mrtvega. Zdravnik ugotovi smrt radi onemoglosti srca, sestra Waylandova, ki je bila v svoji službi hromemu Mauricu vzljubila bolnika — pa trdi, da mož ni umrl naravne smrti. Trdi, da je bil zastrupljen. To dokazuje s tem, da je preko noči zmanjkalo mnogo uspavalnih tablet, do katerih bolnik sam ni mogel priti. Sum pade na ženo, njo sestra Waylandova tudi osumi. To utemeljuje s tem, da pričakuje Stella otroka, kateremu Maurice ne more biti oče.

Dokazuje se, da je Stella res vzljubila Mauricevega brata, da nosi plod njene ljubezni pod srcem. Sum je torej precej verjeten. A tedaj mati obeh bratov izpove: ko se je bil Maurice ponesrečil in je videl, da bo ostal hrom, mu je mati morala obljubiti, da mu bo skrivoma vzela življenje, čim bo mati spoznala, da čaka Maurica kakšno zlo. To zlo se je prijavljalo z ljubeznijo žene do moževega brata. Maurice tega ne bi bil mogel prenesti, zato ga je mati zastrupila. "Jaz sem mu življenje dala, jaz sem mu ga tudi vzela." Grozi spočetka ob tej izjavi sledi razumevanje vseh za materino dejanje, ki je imelo svoje težke opravilne razloge. In tako stoji nazadnje pred nami silovita mati s svojo veliko močjo. Greha tu ni, ljubezen materina je prav za prav v tem.

Mater je igrala Marija Vera, ki je letos prišla do redkih vlog, zeno Stello je igrala Sariceva z nje lastno dušo, moža je igral Kralj, ki je s to svojo vlogo potrdil dokaze te sezone, da je eden naših najboljših igralcev, za katerega bi nas zavidali marsikateri oder. Druge vloge so bile bolj pasivne, tako zdravnik Jerman, brat-voja (Levar) in drugi. Vsi pa so se potrudili kar mogče. Predstava je bila ena izmed najboljših letošnjih predstav.

Letošnja sezona je pomenila za našo dramo velik napredek. V skladu s tako čitno in forisrano vojno literaturo zadnje leto je naša drama letos dosegla svoje najboljšje predstave baš z vojnimi dramami: z Bataille-vim "Grobnim neznanega vojak", o katerem smo ob uprizoritvi pomenili obirno, ter s Sherifovim "Koncem poti" (Journey's End). Obe stvari je režiral

Ciril Debevec. (O "Koncu poti" napišemo prihodnjič obširneje). Režiser Osip Šest pa je pred meseci praznoval svojo stoto režijo. In baš za to stoto režijo si je izbral Shakespearea, ki ga je že toliko uprizoril na naših deskah. Župančič je prevedel "Vihar" in Šest ga je postavil na oder dokaj dostojno.

Del ansambla gostuje te dni širom Jugoslavije prav do Makedonije. Žal pa niso šli na turnejo s predstavami, ki so bile višje te sezone, marveč z "Vdovo Rošinko"...

V beograjskem procesu se bliža obramba koncu svojih govorov. Včeraj so govorili spet novi odvetniki ter ponavljali isto, da obtoženci niso zakrivali ničesar kaznjivega in naj jih zato pustijo na svobodo. Danes bodo še govorili zagovorniki. Mačka in sicer Smoljan, Kostić, Dukanac, Anders, Bošković, Sučić ter kot zadnji dr. Ante Trumbić, ki bo podal v daljšem govoru resume vseh zagovorov. Radi mnogega materiala ne bo mogče izreči obsodbe pred binokostim, marveč bodo razsodbe razglasili mogče v torek po binokostnih praznikih.

Ford v Jugoslaviji

Ljubljana, 11. junija 1930.

Časopisi poročajo naslednje o Fordovi tovarni avtomobilov, ki naj bi se zgradila v Črni gori: "O nameri znanega ameriškega tvorničarja avtomobilov Henrika Forda, da zgradi v naši državi veliko avtomobilsko tvornico, je bilo že ponovno poročano; vesti pa so bile kasneje demantirane. Kakor sedaj kažejo znaki, obstoja vendar verjetnost, da Ford zgradi svojo tvornico v naši državi in sicer v bivši črnogorski luki Baru. Že lani se je o tem projektu razpravljalo, ko se je srbski primar in barski nadškof dr. Dobričić mudil v Ameriki, kjer je osebno razpravljaval s Fordom o tem projektu. Po kratkem dogovoru bo dr. Dobričić skozi tri leta pošiljal v Fordove tvornice v Detroit po 12 mladeničev, da se izužijo v delu. Prva partija teh mladeničev bo po odobrenju naših oblastev v kratkem odpotovala v Ameriko.

Zadnje dni pa sta se v Baru mudila dva predstavnika Fordovih tvornic, kjer sta na licu mesta proučevala teren in pogoj za zgradbo tvornice avtomobilov. Izdelane referate sta že poslala Fordu, odnosno ravnatelju tvornice v Detroit. Kakor se zatrjuje, je v Baru projektirana velika tvornica (najbrže za montiranje uvoženih delov in za oskrbo vzhodne Evrope), ki bi po popolni izgraditvi zaposlovala kakih 20.000 delavcev. Potek proučevanja zasleduje javnost v zetski banovini s velikim zanimanjem, saj bi že zgradba tvornice same znatno omilila brezposelnost med tamšnjimi prebivalstvom. Kakor zatrjuje, pa namerava Ford zgraditi tudi moderne ceste in železnice, kar bi brez dvoma znatno pripomoglo h gospodarskemu razvoju zetske banovine in zlasti Črne gore, ki je tako bogata na gozdovih in zemeljskih zakladih in ima vse pogoje, da privabi turistični promet."

Tako časopisi.

Obstoja torej upanje, da zgradi Ford tvornico avtomobilov v Črni gori.

Cudno le, da barski nadškof posreduje. Vsekakor bo kaj za služil pri tem. "Moje kraljestvo ni od tega sveta..."

RAZEN DROBIŽ Z VSEH STRANI

Avtomobilska nesreča se je pripetila 9. t. m. v bližini Rimskih toplic. Julijeva Seničeva se je vračala iz Šmarjete proti domu. Ko je prišla na ovinek pri hotelu "Stara pošta", ji je privozil nasproti z veliko brzino neki avto iz Zidanega mosta. Avto se je moral umakniti nekega vozu, pri tem pa je zagrabil Seničevo, ki se je bila ognila h kraju, ter jo potegnil pod kolektivno "Koncem poti" (Journey's End). Obe stvari je režiral

Dan neodvisnosti

Dne 4. julija pred 154 leti je trinajstotica ameriških kolonij, ki so se bile uprle proti Angliji, proglasilo svojo svobodo in neodvisnost. Koloniji Massachusettsa in Virginije sta prednjačili v tej veliki borbi za svobodo. Massachusetts je bila prva, ki je trpela v zapleteni borbi, in iz Virginije je zadonel glas, naj se konec stori angleškemu jarmu. Že dne 25. junija, ko je kongres kolonijalnih zastopnikov se razpravljalo o tem predmetu, je Virginija dala vzglad na tem, da se je na svojo lastno roko proglasila neodvisna. Kongres je bil izbral odsek petorice, naj sestavi proglas o neodvisnosti, in Thomas Jefferson je bil imenovan načelnikom tega odseka. Pa je bil ravno on, ki je sestavil veliki dokument, ki je postal tako usodopoln v človeški zgodovini. Kongres ga je sprejel s malimi spremembami dne 4. julija 1776 in od tedaj se ta dan praznuje kot največji ameriški praznik, rojstni dan Združenih držav — Dan neodvisnosti.

Seveda, je potrdil Maršec. Pripomnil je, da pa mu je treba nekaj vzorcev pravih bankovcev, pa jih bo po njih napravil mnogo novih, ki bodo čisto taki. Posestnik je seveda verjel, mu dal en tisočak in pet stotakov, da bo po teh predlogih izdeloval "umetni" ponarejene bankovce. In Maršec je začel delati. Pod bankovce je položil papir, kakršnega rabijo trgovci za bombone, vtaknil med dvoje desek, namazal s smolo in primekal nekaj žagovine. Dejal je, da mora zdaj ostati papir tri dni v stiskalnici, potem bo papir varkal barvo bankovcev in tako bodo ponarejeni bankovci izdelani. Posestnik je bil vesel in naročil ženi, naj lepo postreže gostu-umetniku, sam pa je odšel na delo. Prvi dan mine, drugi dan mine, bankovci se izgotavljajo, pride tretji, da se vrne z dela domov v nadi, da bodo bankovci gotovi — a doma je našel stiskalnico prazno, "umetnika" pa nikjer. Popihal je z bankovci vred, za nameček pa je ukradel še oro.

Nekaj dni kasneje se je isti umetnik zgledal pri nekem posestniku v Gordini, kjer je na isti način opeharil posestnika M. K. za 1240 Din., mu pokradel poročne prstane in še nekaj drugih stvari. To pot pa mu ni uspelo ubežati. Prijeli so ga in dali orožnikom. Izročeni je bil tujakemu sodišču, kjer bo najbrž dolgo premišljeval o svojih "čarovnijah".

Sleparje s kavelji smo prišli v Evropi sploh precej v modo, odkar velika obrt izpodrinjala malo in odkar velike firme odjedajo kruh malim firmam. Male firme zaidejo v težave, manjka jim denarja, brezposelnost pa je velika in želja ljudi, priti v službo prav tako — in tu zna "spreten" človek vse izrabiti. Nastavljajo brezposelne s pogojem, da prinese s sabo nekaj kaveljev, denarja za podjetje. In vrtni ga ne morejo, ker jim gre slabo. — Podoben primer se je dogajal zadnja leta v Ljubljani pri neki lesni firmi "Unita". Dokler je lesna trgovina nesla in bila na višku prometa, je bilo dobro. Lastnik firme "Unita" I. je bil zadovoljen in firma je uspevala. Kasneje pa, ko je nekoliko ponehal kupčija in je nastala huda konkurenca, je začelo slabo prestati lastnik I. In tako je počasi začel izrabljati dejstvo, da je mnogo brezposelnih ljudi, ki bi nad vse radi v službo. Od takih ljudi je izvajal kavelje, večje ali manjše, uporabljal kavelje v trgovini, ki pa se ni opomogla. Nastavljenci so zahtevali kavelje nazaj, lesni trgovec pa jih izplačati ni mogel, kar ni imel. Hotelo so ga prijeti sodno, a se je lastnik z nastavljenec pogodil z nekako pogodbo, po kateri niso mogli tožiti. In tako je tiral trgovce to stvar dalje. Vendar so začeli vlagati tožbe, tožbe so sledile tožbam, zadeva je zorela, prišlo je do policije, ki je trgovca aretirala in izročila sodnji. Ugotovljeno je, da je izvalil od svojih nastavljenec točno 100.000 dinarjev in da ga toži zadaj 14 nastavljenec. Sodišče vodi preiskavo.

pravico do življenja, svobode in stremljenja po sreči. — 3) da vladarstvo na svetu je nekaj, kar se je razvilo v teku zgodovine, — 4) da oblast vlade izvira iz privoljenja ljudstva, — 5) da ljudje imajo pravico odstraniti vladno, kjer koli oblika vladavine postane destruktivna.

Ideja bratstva in enakosti izmed vseh ljudi ni bila nekaj novega. Veleduhli že v starogrških časih so go poudarjali, ali prvič je bilo tu, da je bil tu dan izraz te ideji v obliki državnega dokumenta in da je bil poskus napraviti uredniti te ideje. S progladom Neodvisnosti je ameriško prebivalstvo sklenilo ustvariti državo, ki naj nima več nikakega sledu monarhije, ki naj nima državnega veroizpovedanja, nikakega plemstva ni posebnih privilegijev. Predstavljati si moramo, da je vse to bilo koncem 18. stoletja. Tedaj pa lahko razumemo, kako Proglas Neodvisnosti je moral vplivati na vse ljudi po svetu, strmeče po novih idealih. Troni so se začeli majati in ideja si je počasi osvojila ves svet.

FLIS.

Deportacija tujerodcev

Chicago. — V soboto večer je bilo deportiranih nadaljnjih 125 tujerodcev v posebnem vlaku, ki je odšel z železniške postaje na La Salle st. proti New Yorku. Večina teh je bila deportirana, ker so prišli v Združene države nepostavni potom. Med njimi jih je bilo 35 iz Chicago in okolice. Imigracijske oblasti sedaj preiskujejo slučaje 25 Italijanov, ki so bili v zadnjih tednih obtoženi kršitve prohibicije in zveze s Caponjevimi butlegarskimi interesi. Ako bodo oblasti ugotovile, da so med njimi kriminalci in da so prišli nelegalnim potom v Ameriko, jih čaka deportacija.

Prosvetno delo med delavci

Houston, Tex. — S posredovanjem državne delavске federacije se bo ustanovilo večje število delavskih poletnih šol v Houstonu, San Antoniju in nekaterih drugih industrijskih središčih. Tako poroča delavski prosvetni biro Ameriške delavске federacije. Pouk bodo vodili profesorji z državne univerze. Glavni predmeti bodo vključevali industrijsko ekonomijo, industrijsko sociologijo, parlamentarni red, gospodarstvo ter študija važnejših industrij.

Polica zasačen pri tatvini

Chicago, 7. jul. — Polica Cyrus G. Brush je bil večer obtožen tatvine potem, ko ga je obstreli nočni čuvaj Joseph Jerry, ki ga je videl prihajati iz trgovine ženskih oblik na 2631 E. 71 st., kjer je ukradel 19 oblik. Na zaslišanju je Brush pojasnjeval, da je šel v prodajalno po vodo, toda ko je bil vprašan radi ukradenih oblik, je molčal.

Bogatašinja zaprla služkinji v klet

Boston, Mass. — Bogatašinja Florence Coons iz New Yorka je zaprla dve služkinji v klet svoje poletne hiše v Cape Codu zato, ker sta se predzadnji zahtevati večjo plačo. Služkinji sta ušli iz te hiše skozi okno in bežali proti najbližji policijski postaji, kjer sta našli protektorje.

ŽENSKÉ

(Za Prosveto napisal Anton Adamič)

"Ali je to že starost — he, stideset in sedem let? Ni, pravim. Nekaj bi dal, — tudi sto dinarjev, da me ne bi vlekle k ženskam!"

"Poceni si, Miha! Ze veš, za kaj," so ga dražili pivci. Radi so poslušali Miho, ki je bil zgovoren, četudi vedno najbolj glasen.

Miha si je pegasto lice uprl v pest, potem pa je udaril po mizi:

"Čemu, zakaj? Rad bi dal tudi več! Ko večje so ženske in ne moreš se jih ubraniti. Seveda so tudi sladke. Marsikatera bi me šla rada; zdrav sem in vdovec. Kaj? Vsaka me vzame, toda osel gre samo enkrat na led."

"Človek pa dvakrat."

"Jaz ne! Predobro jih poznam. Moja rajnka? Nič ne rečem — Kar sem dostihod poznal žensk, vse so bile same prevarantije in nič prida."

Pivci so kimali, se krohotali, le eden mu je ugovarjal:

"Kar si jih ti poznal lahko. Pa koliko je dobrih srčkov?"

"Srčkov, srčkov! Hm! Čajto, vam bom povedal o nekem takim "srčku". Hočete? — Dobro."

V Gradcu sva se ljubila leto in pol. Rozika ji je bilo ime. Stanovala sva jaz in moj zvesti tovariš Lojze pri njenih starših. Nameraval sem jo vzeti. Čedna je bila, pametna, vesela... Nekega popoldne prideva s Lojzom neobičajno zgodaj domov. Prinesel sem zanj vrtnice. V hiši je bilo vse tiho. Legel sem na posteljo, bral in zaspal. Kar me zdrami Lojze:

"Ti, pravi, — ališiš? — Pravkar je prišla Roza in — še nekd. Čuješ smeh iz poslednje sobe?"

"Vzeml vrtnice," mu rečem. "pojdi k njej in jo povabi, naj pride sem!"

Lojze je šel v copatah, a se je kaj kmalu vrnil. Rože je vrge po mizi: — "Ti, tvoja Roza se imenitno zabava. Nisem maral motiti. Njen bratranec je ondi in ona mi sedi kar na kolnih ter roke mu ovija okoli vratu..."

Pogrelo me je. Zvečer nama je prinesla večerjo mati, ne Roza, kakor je bilo običajno. — "Kje je Roza?" — "Bolna je." — "Sem naj-pride?" — "Noče." — "Moral zahtevam!"

Pet štirjaskih minut. Kar se odpro vrata na stesaj: Roza plane v sobo gorečo ko mak in kar priletela je meni v naročje. — "Srček, srček!" je dihljala; v oči mi ni pogledala.

"Jaz — srček?" pravim. "Srček je že bil na srčku; jaz pa sem odveč."

Drugo jutro sva pospravila svojo ropotijo in se preselila.

"Ni moči dokazati lepše, da te ni ljubila. Če ženska ljubi, ne vara," je sbodel Miho aosed.

"Rajši reci, da me ni bila vredna!" se je uprl Miha. "Tudi moja druga zaročenka, Marička, me ni bila vredna. Poslušajte in sodite!"

Sivilja je bila. Vse šivilje so posebne vrste svetnice: kolikor vbojilajev, toliko vzbilajev in kolikor niti, toliko ljubezni vaze sorte. Nekeč mi je rekla: "Vse tebi na ljubo. Samo zaračunaj tebe. Vodi namreč, da mi vse to obljemanje kar nič ne ugaša."

"Nič ne de," sem jo tolažil. — "Nepokvarjena si, pa se bojiš. Ko boš moja ženica, se že privadiš..."

Vzeti sem jo hotel. Lepa je bila, zdrava, marljiva.

Najamen stanovanje in kupim še nekaj oprave. Zaljubljen človek — eh, bedak! Ali ti pa ne zveš komaj štirinajst dni pred poroko, da zahaja k njej tudi neki narednik! Salament! Flik-ti, stanovanje odpovem, o-pravo prodam, Marički pa pišem. — No — in reva se je zmešalo. Umrla je naglo. Govorite: Ali me je bila vredna?"

Vsi so molčali in kimali. Toda zopet se je oglašal oni dvomiljavec:

"Krivično si sodil, preneglo. Odgovori ti sam: Zakaj je zblaznela? Ker se je kesala, da te je varala..."

"Kem sem jo pustil na cedilu, je zblaznela?"

"Dobro si se odrezal. Vidiš, imaš jo na duši."

"Kaj? Jaz? Lahko ti ga pokazem, saj še živi, tisti njen nekdanji ljubček! Ni tega teden dni, ko sem baš z njim govoril o tej tički Marički. Zahajal je k njej ko jaz... Petdeset jih ima na grbi in ne vem, čemu bi lagal dedec. Ej, ptičica se je obožala na dve veji, a sta se obe hkrati odkrhnili. Ker je ni nihče hotel pobrati, — je zblaznela. Zato!"

"Kaj se je tudi naredniku hlinila?"

"On se je njej, ona meni... Vse prihranke sta poglala z narednikom. Obojeda je golih rok med dvema stoloma!"

"Ničvredneč, podlež, tisti narednik!"

"Da. A ničvredno je bilo tudi dekle! Saj vedno trdim, da ženske samo šklijo. Prav nič niso prida. Moja rajna je rodila troje otrok, a nobeden ni moje očične narave. Branko je cele črnolase, četudi sem brkat dedin ko cinober, žena pa je bila plavalasa. Vse ničavost in proplost žensk sem okusi. Ko pa sem se naposed vendar oženil sem zalezoval rajno kot detektiv... Mislil, da mi je bila zvesta. Misliti pa se pravi nič vedeti, tudi to vem. Močreče pa je še skakala preko ognja? Sam Bog ve!"

Miha je vstal, plačal in odšel.

Pomilovalno in škodoželjno se so ozirali za njim. Zbadljivci je buhnil iz ust oblak dima in je menil:

"Če bi bil človek vsevedeč, bi ne bil revež."

Odelovitev šeleničarjev

Carbondale, Pa.—New York Ontario & Western železniška družba je pričela odlašivati želeničarje in za varok navaža industrijsko depresijo. Petdeset delavcev je odpustila v enem dnevu iz tukajnje delavnice in grozi z nadaljnjimi redukcijami.

NAZNAVILLO

Društvenim tajnikom in tajnicam se tem potom namenuje, da morajo natančno vse opremljene nove in stare stvari, navedene v seznamu, ki jih imajo v lasti, in jih upraviteljsko se doli. Torej je zelo važna, da vsaki polje to na navedeni sezemi pripraviš in jih vseh stvari upraviteljsko Prosveto posreduje. Pri vsaki spremembi navedi na se vsaki stvari in novi zdravniški preiskavi in proučanju.

Francoske cete zapustajo okupirano ozemlje v Poranju. Ta slika je bila vzeta v Koblenzu. Poranjo je bilo okupirano ob koncu vojne, dolna radi teje Francije, da si osepelje privoili in s strani zaveznikov, ki so privoili v okupacijo z nemcem, da pokolajo Nemci na čim večje. Odhod francoskih čet so po vsaj Nemci občutili s človekoma demonstracijami in v Poranjo so se po pojavilo šovinistične republike nemških fašistov proti ljudem, ki so simpatizirali s Francos. Te posledice vojne so neizgibne.

ROSA

Povest o dveh ženah
Spisal Angelo Cerkvenik

(Povest, ki je bila nagrajena v literarnem kontestu Prosvete)

— Piti je začel? Lepo! Nedvomno pa navetu kakšnega učenega zdravnika, ki vidi v alkoholnih tekočinah samo protistrup... Saj sem prav pred kratkim zvedel, da je alkohol izborna medicinsko preventivno sredstvo. O, ti vaši zdravniki. Potolajite se, naši niso nič boljši.

— Šalite se, gospod doktor, meni pa ni do šale. Vem, da je Boja zavedlo na stranska pota zgolj tisto čudno duševno razpoloženje, razdvojen ljubez...

— Vsak dan dvajsetpet z bikovko po grbi in v enem mesecu bo zdrav. Če verujete ali ne! To je psihologija in vzgoja! Če se menite, da morate napraviti prostor tistile Tanji, dobro! Ustregel vam bom!

— Kako?
— Prav preprosto! Včasih pripeljejo s ceste kakšno brezimno osebo na stroške društva za brezdomce in brezimne, skoraj vsak mesec po enkrat ali tudi dvakrat, trikrat... Tedaj se nam bo ponudila prilika! Pošljite mi svoje dokumente! Verujte mi, da jih bom po skrbni preiskavi našel pri njej.

— Nepopisno hvaležna vam bom, gospod doktor!

— Ali mislite, da bom to storil zavoljo tistega pijanca?

— Ni pijanec!

— Če se ni, pa bo postal! Ne zaradi nje, le vam na ljubo. Zato, ker vem, da bo tudi vam lažje! Zgubili boste vse vezi z domovino... Ali verujete v domovino? To je vera otrok in nikdar umstveno doraslih... omejenih, ki sploh ne umejo ljubiti! "Ljubezen do domovine" pomeni, zame z drugimi besedami: lenoba, strast do udobnosti, poležavanja, spanja, vera v kurje možgane... Na to ljubezen in na to tako zvano domovino, boste torej, pozabili... Ker se boste zopet rodili, boste začeli živeti novo, srečnejšo življenje! Kako bo prijetno! Rodili se boste kot kdorkoli! Kako vam bom čestital k rojstvu! Ze zdaj se veselimo. Celo za krstnega botra se vam ponudim, če bo spodobna krstna gostinja na dnevnem redu...

— Čimprej se bo zgodilo, tem prej bo rešen!

— Ze zopet on! Kaj nas briga on! Ne zaaluzi niti, da zavoljo njega ganete z mezin-cem.

— Recimo, da imate prav.

— Kakšen: recimo? Kaj je to: recimo?

Nič: recimo! Tako je in tako ostane! Amen!

— Ali morem pričakovati, da bo zadeva kmalu pri kraju?

— Je tako ali ni tako?

— Tako je, gospod doktor in amen!

— No, potem bo kmalu! Samo da mi po kakšni nerodnosti zares preje ne umrete.

— Sporočili boste potem Tanji in Boju.

— Jaz? Da ste umrli? To pa ne, nikakor ne!

— Kdo pa? Kako bodo zvedeli?

— To boste kar sami poskrbeli! Kar sami, prosim. Mora biti sploh nad vse prijeten občutek vsemu svetu razglasiti svojo smrt v časopisu! Verjemite mi: v resnici boste verjeli, da ste umrli! Kako tudi ne, ko boste v novinah brali natisnjeno? Napisanemu boste verjeli, kakor da se je vse to zares zgodilo! Tembolj boste verjeli, ker boste sami napisali. Vsaka laž krije v sebi neko dozo resnice, kvas.

— Jalo va filozofija, ki vam v praksi ne bo šla v klasje. O tem vam bo dano zelo kmalu preveriti se.

— Jaz sem doktor! Ali veste kaj je to?

— Vem, gospod doktor! Ze mnogokrat ste mi povedali, da je doktorat nadomestilo za možgane.

— Strela in grom! To smem o sebi reči le jaz sam, ne pa kdo drugi!

— Seveda, gospod doktor, saj sem povedala zgolj vaše mnenje; le vaše!

— Moje mnenje je res moje samo dokler leze skozi moje žrelo.

— V vsem priznavam vaše naziranje. Morala bom pa vendarle nekam zginiti z Dunaja. Tukaj ne bom mogla ostati, ker me pozna preveč ljudi. Fischer bi me prvi našel... živeti bom vendar nekako morala.

— Tudi to bomo kako uredili! Ostali boste pri meni. Čez pol leta, tam okrog maja pa nameravam tako in tako prodati sanatorij in se naseliti kje v okolici Linza ali Salzburga. Pod Pöstlingbergom imam zelo lepo posestvo, ki je tako rekoč rojeno akrivaliče za takšne novorojenčke... Semtertja bom komu odrezal še vedno nos ali uhlj... in vi mi boste asistrali... Kot plačilo boste dobili pri meni vse karkoli boste potrebovali.

— Preveč bi želela, če bi sprejela to vašo ponudbo.

— Jaz že vem, kaj govorim. Tako bo in nič drugače ali pa sploh nič ne bo in vi niti umrli ne boste.

— In če nas dobijo oblasti?

— Kakšne oblasti?

— Kakšne oblasti? Pojdite in se z njimi vred solite! Oblasti so ustanove tepcev boljše sorte za tepce slabše sorte, komponirane iz samih tepcev!

Rosa se je nasmehnila.

— Kakšno ime mi boste izbrali — po novem rojstvu?

— Z imenom bo križ! Obrnili se bomo na tistega Gustava Krefteja, ki mi je pred kratkim preskrbel potni list za Rusijo pod popolnoma napačnim imenom. Bil sem madžarski komunist. Jaz pa komunist! Rusije sem bil že v 14 dnevih do grla sit! V Moskvi sem porabil najmanj po sto šilingov na dan. Sit vam pravim in vse samo Haokah, Kakakah, Laki-hob, Hobika i. t. d. in kaj jaz vem, kako se vse te njihove ustanove imenujejo... Nep, nep šele! Ti zlomki bodo začeli v kratkem govoriti samo z začetcnicami! To je aristokracija jezika! Izločiti vse male erke! Enakost vseh črk, bratstvo vseh črk... svoboda, da postanejo vse male erke velike! No, Krefte bo preskrbel ime, papirje, domovinsko občino, novo državljanstvo. Kako naj vas torej imenuje-mo?

— Meni je pač vseeno.

— Menim, da bi bilo lepo in tudi simbo-lično ime Phoenix, krstno pa naj bi bilo: Sol-nčna.

— Solnčna je čudovito ime!

— Solnčna je bila moj mladostni sen. Solnčna bi ji bilo moralo biti ime. Bila je res solnčna. Neumnost, vam pravim, zlomaka neumnost! Ali sem vam kaj povedal? Nič?

— Prav nič, gospod doktor!

— Nič kajne?

(Dalje prihodnja.)

je bilo, ne vem. Samo enkrat sem videl tega človeka, postal pri njemu in ga zaprosil za po-zirek vode, in cel vodnjak mi jo je dal. Dobrota gre preko gro-ba. Od njega ni prihajalo, on je bil tisti, ki je čistil ozračje. Počivaj v miru!

Čez teden dni sem šel zopet skozi isto ulico k nekemu iznaj-ditelju, da bi se kaj pogovorila. Zvon je pozvanjal. Počasno so brneli zvoki v sivo megleno ju-tro. Žena mi prihitel nasproti. Spoznava se.

— Kam tako naglo?

— V cerkev k cerkvenemu o-pravilu za rajnim hlapcem. Da bi le kaj koristilo njegovi duši. Pozneje se oglasi pri meni. Je naročila in hitela dalje. Se iz-prjed cerkvenih vrat je vabila. "Pridi!"

Čudna slutnja se mi je poja-vila v glavi. Čemu me žena ta-ko vabi? Obiskal sem jo pred leti. Tuje in hladno me je spre-jela, še ozrla se ni name, — dan-es pa taka prijaznost. Na dru-gi strani ceste sem opazil nuno v črni obleki, ki je s težko, pre-težko lopato za njene šibke ro-ke, širila gaz, zameteno s sne-gom.

Glej, sem mislil, koristno delo je, in v mojih očeh je bila večja od žene, ki sem jo areal na po-ti v cerkev, da pomoli za svojim hlapcem. Prva vrši koristno de-lo, kar o drugi ne morem reči.

Nazaj grede sem se oglašil pri ženi. Kupil sem mal dar, da bi jo razveselil, izrazil svojo lju-bezen, ki se je začela do nje ti-sti dan. Potrkal sem in plaho stopil v njeno stanovanje.

— Kako imate lepo urejeno,

sem se čudil.

— Stopi dalje in poglej," mi je svetovala žena.

Odklonil sem in se zadovoljil z odkazanim sedežem. Duha-morni občutki so me znova pre-vzeli. Kakor v težko železje za-kovana ječa se mi je zdel njen dom, ječa, kjer se čujejo obupni kriki mučenih jetnikov, katere neusmiljeni ljudje natezajo na natezalnici. Še upna muha je ne-kam žalostno brnela po sobi.

Žena je odšla v sosedno sobi-co, stopila za vrata in skozi raz-poko me je ošinila s prodirnim pogledom. Vse sem vedel, kaj namerava in kaj se v nji godi.

— "Mrz je zunaj," je rekla, ko se mi je bližala, in mi podala čašico krepilne pijače. "Povij, ne bo ti škodilo," je zatrdjevala, hvalila moč, ki jo ima v sebi to krepilo, ki napravi človeka bolj odpornega proti mrazu.

Nisem se upiral v svoji slabo-sti. Nato sva govorila o vre-menu, o veri, duši in njenih se-stavinah in cerkvi.

— "Pridi," me je nagovarjala, "tako prijetno in lahko se diha tam."

— "Me vrže iz tira," sem ugo-varjal in rekla, da v cerkvi ne najdem življenja. Hotel sem ji predočiti nuno z lopato v roki, ki sem jo videl ravno takrat kot njo, ko je šla v cerkev, pa me je prehitela in rekla:

— "Vrag se bje in je močan in takrat gotovo zmaga."

In zopet sem hotel naglasiti, kar nisem mogel poprej, nam-reč o nuni in koristnem delu, pa se ni nič prišla. Nato sem po-vzel:

— "Veste, jaz večkrat najdem kaj novega, kar obdržim. Ali to me še ne zadovoljuje. Mislim si: gotovo je nedaleč od tukaj, še kje kaj novega, sorodnega. In tako stopam dalje. Kadar pa ničesar novega ne najdem, pa staro obdržim."

— "Tako je dobro!" je potrdila žena in si ogledovala prste na rokah, in čistila nohte. Čudna, neprodna senca je še vedno ležala na njenemu obrazu, in kljub vsemu prizadevanju nisem mogel doznati več kakor to, da se v nji bje boj — boj med na-ma, čemu, zakaj, nisem vedel.

Preskušnja, ali je maščevanje, ali zlobnost? Dal sem ji znati, da je prišel čas za odhod. Vstal sem in stopil k vratom. Na mi-si je ležal dar, katerega sem ji prinesel. Boječe, strahoma se je bližala zavoji, si med potjo ogledovala nohte kakor da še vedno niso dovolj lepi, da bi se dotaknili zavoj. Ze je stala ob zavoji, se akonila, a roke ga niso hotele dotakniti.

— "Hvala za dar," je slednjič spregovorila in besede so ji šle nerade z jezika.

V tem sem izginil skozi vrata. Odhajal sem z novim pogledom v mračne globine človeških taj-nosti, kjer begajo zagonetne sence, kamor še noben človeški instrument ni prodri. Čez par dni me je začelo ščipati pod nohtom na roki, strašna domišljija se mi je v hipu porodila v glavi. Vroč znoj mi je stopil na čelo, in mrz me je stresel. Mnogo truda me je stalo predno sem se oprostil strahu. Med tem sem gledal druge ljudi in opazil, da preživljajo isto kakor jaz. Prost strahu sem vzkliznil: "O člove-ški rod! Ali sem človek? Ni-sem," sem odgovoril, igrača sem, igrača svoje domišljije.

Stroj še ni gotov in še ne di-ha, blizu in daleč leže njegovi deli. Zato še vedno iščem iznaj-diteljev, kateri se v vsakem člo-veku.

Jože Kovacich.

Fr. Mažuranič:

GITANA

Ples je kakor pesem: to je ne-kaj, kar je človeku v srcu in du-ši, če tudi ne pri vsakem enako.

Ne ples in ne pesem ni vselej enaka: so vesele in žalostne, ne-žne in sirove, čiste in nečiste; so takšne, ki človeka dvigajo, pa tu-di takšne, ki ga globoko ponižu-jejo.

Kdor je gledal mirni ples za-morcev nad grobom padlega ju-naka in tisto divje skakanje o-krog ognja, kadar na njem peko človeka, ta bo lahko ločil drugo od drugega...

Gledal sem razne plesne in ple-salke v štirih delih sveta, toda ni jih nad gitano: ona je rojena plesalka!

Kadar solnce zahaja, kadar se mrak tepe s svetlobo, kadar me-sec vzhaja, pa kadar se začne ve-černi slavel oglašati, takrat pri-dejo tudi gitane iz svojih zaklo-

nišč, da se porazvesele, ker jim je godba in ples največji užitek: kakor tamburica udarja, tako jim tudi srce v prsih bje.

Mlade deklice zarajajo prve. Za njimi otroci in žene, ker je vsem ples v krvi. Plešejo in vzklizajo: Hi-ha! Hio-ha!

Deklice so prve.

Rdeče obleke so jim pobledle, zlato na resah potemnelo, toda drže se, kakor bi bile iz kraljev-skega rodu in plemena!

In plešejo, plešejo — da je ve-selje!

Siromašne so, toda mlade in omamljivo lepe, gibke in pože-ljive.

Začele so mirno, dostojan-stveno. Ali hitro so se razizgra-le, razpalile: oči se jim iskre, kri v njih vre, a beli zobje se svetijo v mesečini kakor pri divji zve-ri. Koralna, sočna usta in polna nedra te izzivajo....

Pripovedoval sem to prijate-lju, a on me je vprašal: "Ali si se pa tudi s katero ciganko kaj poškali?" Ali te je kaj ugriz-nila s tistimi svojimi zobmi, ki so, praviš, takšni kakor pri divji zveri?"

— "Beži, beži! Kaj misliš, da se bom tedaj na stara leta spovedo-val? Ležala, mogoče bodi ne čuden!"

Prev. I. P.

KOLEDARČKI

Na rokah imamo še nekaj Koledarčkov S.N.P.J. in sta-nejo po 25c komad. Kdor želi imeti enega ali več, naj hitro pošlje naročila zanj. Imamo le še kakih 50 komad-ov, torej hitite. Naročila je-poslati upravnistvu Prosvete, 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

NAROČNIKI POZOR!

Znamenje (June 30, 1930) po-meni, da vam je naročnina po-tekla ta dan. Ponovite jo pra-vočasno, da vam lista ne usta-vimo. Ako lista ne prejmete, je mogoče vstavljen, ker ni bi-plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče vstavljen vsled napačnega slova, pišite nam dopisnico in navedite stari in novi naslov.

Naši zastopniki so vsi dru-šveni tajniki in drugi zastopa-ki, pri katerih lahko plačate na-ročnino.

Naročnina za celo leto je \$6.00 in za pol leta pa \$3.00. Če S.N.P.J. doplačajo \$4.80 za leto za pol leta \$2.40.

Za mesto Chicago in Cicero na-leto \$7.50, pol leta \$3.75, za Ba-ne \$6.30.

Za Evropo stane za pol leta \$4.50, za vse leto pa \$9.00.

Tednik stane za Evropo \$1.75. Člani doplačajo samo 50c na poštnino.

Naročnino lahko tudi sam-pošljete na naslov:

Upravnistvo "PROSVETA"
2657 S. Lawndale Ave., Chicago

NAROČITE SLIKE JOŽETA ZAVERTNIKA

Gl. upravni odbor je dal izdati velike slike pokojnega brata Jožeta Zavertnika. Slike so lepo izdane in primerno velike ter pripravne, da se jih obesi v društvenih dvoranah ali privatnih domih. Upravni odbor želi, da se kmalu priglasi za naroči-val tisti, ki se zanimajo in žele imeti slike. Cena posamezni sliki je \$2.50 to je na mehkem papirju in bre-okvirja.

VINCENT CAINKAR, preds. S.N.P.J.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijate-lju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti ki ga za mal denar lahko pošlje-te svojcem v domovino.

Stara in zaupna prijateljica

je ta dobro poznana banka svojim odjemalcem, katerim vedno rada po-maga in daje nasvete. Ona izvršuje vseh vrst bančne posle in prodaja pa-robrodne liste vseh družb.

Ne pozabite se obrniti na njo ka-dar kaj potrebujete.

KASPAR AMERICAN STATE BANK

1906 Blue Island Ave.

CHICAGO, ILL.

Tiskarna S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, kole-darje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nem-škem, angleškem jeziku in drugih

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J.
DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vođstvo tiskarna. Cene smerne, unifiko delo prve vrste.

Pišite po informacije na naslov:

S.N.P.J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue

CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTRENA POJASNILA

MIMOGREDE

Od brata, ki dela v večjem mestu, sem prejel pismo, v ka-terem izraža, kako rad bi se vr-nil med svoje, ki žive na deželi, da bi ob nedeljah med njimi prebil. Stroški so, in on teh ne zmore.

Sklenil sem priskočiti mu na pomoč. Znova in resnobno sem se polotil dela, ki sem ga odlo-žil: sestaviti stroj, ki bi pone-sel človeka takorekoč brez stroš-kov, z lastno silo. Povpraševal sem ljudi, zbiral člane, iskal iz-najditeljev, s katerimi bi bil rad stopil v stiko, zvedel kako daleč so uspeli.

Našel sem mnogo moč in žena, od katerih nisem prejel najmanj pričakoval, da so iznajditelji. Tako skromno, nepoznani so ho-dili med ljudmi. Ponos, ki se je nezavestno blestel iz njih-ovih oči, sem razumel. Ta go-voři: "Kje je aredišče zemlje? Povej! Ne veš?" Glej, tu je, kjer jaz stojim, okrog mene se vrti cel svet."

Velika, silna zavest. Ali ko-liko časa je treba dela, trplje-aja predno se porodi nova misel v glavi. Kdo ve, koliko let je nosil nosač vrečo na hrbtu, pri-vezoval kamen, da mu je vzde-ževal ravnotežje na rami, pred-no mu je prišlo na um: "Čemu bi ne precepil vrečo, pol hana-j,

pol naprej, in ne bo mi treba kamna.

Na poti me dohitel znanec, po-vabiv k svojemu prijatelju, ki je ljubitelj čtiva. "Utegne ti kaj povedati," je trdil. Udal sem se vabilu. Našla sva ga v njegovi mali, a svetli sobici, kjer je tičal med kupi časopisov.

"Si kakor general," sem ga nagovoril. "Iz višine opazuješ počasni obrat zimske dobe. Ko-lik užitek! Vedno sem si želel sobice s tolikimi okni."

Kmalu se je nam pridružil še njegova žena, ki me je jela izpraševati odkje in kam. Možu pa njena radovednost ni ugajala. Ošinil jo je z očetajčim po-gledom, ki je govoril: "Čemu se vmešavaš v naš pogovor? Pojdi po svojih opravkih."

Žena je odšla in bila je videti užaljena. Meni se močev po-stopanje ni dopadlo. S takim postopanjem si človek priprav-lja svoj poraz. Užaljeni kliče-jo takorekoč k nebu, in na vse strani, in njihovi kliči so silni. Vrata so se odprla in v sobo je stopila silovita žena. Na obra-zu ji je ležala mučna akrb, ne-kaj mračnega, skoraj odurne-ga. Uspela se je na stol in mo-tno uprla oči predse. Povedal sem dovtip na znančev račun, da mi bode udobrovoljil, a ni se mi posrečilo. Ostrmel sem ob tej čudni ženi, jo opazoval, se trudil prodreti v njene nerealni-

ve tajnosti. Snela je klobuk z glave in kot da je v cerkvi je za-čela praviti, kaj se je zgodilo.

"Hlapec nam je umrl," je spo-ročila mrzlično. "Na stolu se-dečega smo ga našli, z glavjo prislonojeto na stol. Vstani, poj-di na delo, ga dramimo, a on se ne zmeni in ne gre. No, bo kaj? Stresi ga, zapovem sinu.

Sin ga strese, a njegove roke so omahinile navzdol. Hlapec je mrzel in nič ne diha, mati, je izjavil sin. Kriknila sem: Mr-tev? Moj Bog! Zaman je krik in vik, me je tolažil sin. Po po-grebe pošljite, da ga pokoplje-jo. Brez Boga da bi ga pokopa-li, sem rekla, tega ne! Žive dni ni bil v cerkvi, in še zdaj, ko je mrtev, da bi se z njim ognili božji milosti! Kako bi bilo nje-govi duši? Še novo obleko in čevlje bom kupila, da bo vsaj enkrat čedno obleden, saj v živ-ljenju ni imel nikdar nove oble-ke. Iz svojega šepa bi plačala, samo da ga spravimo z Bogom. Pa ne bo treba, saj je zapustil nekaj denarja. Tako bo, sem rekla sinu in tako mora biti.

Prosim, ako nista zaposlena, pridita za pogrebca." Mene ni prosila, zato sem se sam ponu-dil. "Jaz tudi ne delam, lahko grem hlapcu za pogrebca."

Dovolilo se mi ji. Drugi dan smo ga spremili na pokopališče. Nekaj neprijetnega, mučnega je bilo v ozračju, morilo mi je duha in me vznemirjalo. Kaj